

KONKURS „Z POPRAWNĄ POLSZCZYZNĄ NA CO DZIEŃ” 2010

Zestaw 1.

A Rozmawialiśmy o tej statule. Smakowała mu ta mięsz.

B Rozmawialiśmy o tej statule. Smakował mu ten mięsz.

C Rozmawialiśmy o tej statui. Smakował mu ten mięsz.

D Rozmawialiśmy o tej statui. Smakowała mu ta mięsz.

<p>M. statua D. statui / statuy C. statui B. statuę N. statuą Ms. statui W. statuo</p>	<p>statuy statui statuom statuy statuami statuach statuy</p>	<p style="text-align: center;">SKŁADNIA</p> <p>[ten] mięsz – rz. r. męskiego</p> <p><i>Słownik poprawnej polszczyzny</i></p>
<p>FLEKSJA <i>Słownik poprawnej polszczyzny</i> synonimy: <i>pomnik, posąg</i></p>		

Zestaw 2.

A W każdym bądź razie nie możemy tego lekceważyć. To spotkanie odegrało dużą rolę.

B W każdym razie nie możemy tego lekceważyć. To spotkanie odegrało duże znaczenie.

C Bądź co bądź nie możemy tego lekceważyć. To spotkanie odegrało dużą rolę.

D Bądź co bądź nie możemy tego lekceważyć. To spotkanie odegrało duże znaczenie.

<p>FRAZEOLOGIA <i>bądź co bądź – ‘mimo wszystko, jednak’</i> inne frazeologizmy: jak bądź – ‘byłe jak, jakkolwiek’ cokolwiek bądź – ‘wszystko jedno co’ co nie bądź – ‘coś, cokolwiek’ cokolwiek bądź – ‘wszystko jedno co’ gdzie bądź – ‘byłe gdzie, gdziekolwiek’</p> <p><i>Słownik frazeologiczny języka polskiego</i></p>	<p>FRAZEOLOGIA odegrać (co?) + B.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ hymn ▪ płytę gramofonową ▪ komedię ▪ <i>rolę – ‘spełnić czyją funkcję, wejść w czyje kompetencje, uprawnienia’</i> ▪ podrzędną/kluczową/główną rolę ▪ kogo – ‘udawać kogo, pozować na kogo’ ▪ przegraną, stratę <p><i>mieć znaczenie</i></p>
---	--

Zestaw 3.

A Nigdy nie rozumiałem wegetarian. Każdy ma swoich idoli.

B Nigdy nie rozumiałem wegetarianów. Każdy ma swoich idoli.

C Nigdy nie rozumiałem wegetarian. Każdy ma swoich idolów.

D Nigdy nie rozumiałem wegetarianów. Każdy ma swoich idolów.

FLEKSJA		FLEKSJA	
M. wegetarianin	wegetarianie	M. idol	idole
D. wegetarianina	wegetarianów	D. idola	idolów /idoli
C. wegetarianinowi	wegetarianom	C. idolowi	idolom

B. wegetarianina N. wegetarianinem Ms. wegetarianinie W. wegetarianinie oboczność n:ni w temacie fleksyjnym	wegetarianów wegetarianami wegetarianach wegetarianie	B. idola N. idolem Ms. idolu W. idolu	idolów/idoli idolami idolach idole
synonim: jarosz	<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>	<i>Słownik ortograficzny języka polskiego z 2002 roku</i>	

ZASADA: Jeżeli rzeczownik jest rodzaju męskiego i oznacza osobę, to w D. l. mn. zawsze na pierwszym miejscu przybiera końcówkę – ów, chyba że uzus społeczny wymógł końcówkę oboczną *idolów / idoli*

Zgodnie z normami poprawnościowymi w zestawie 3. dwa ciągi są poprawne.
Zestaw 4.

A Przyglądałem się zniszczonemu biuru. Przyglądał się diabłu na obrazie.

B Przyglądałem się zniszczonemu biurowi. Przyglądał się diabłowi na obrazie.

C Przyglądałem się zniszczonemu biuru. Przyglądał się diabłowi na obrazie.

D Przyglądał się zniszczonemu biurowi. Przyglądał się diabłu na obrazie.

FLEKSJA		FLEKSJA	
M. biuro D. biura C. biuru B. biuro N. biurem Ms. biurze W. biuro		M. diabeł D. diabła C. diabłu B. diabła N. diabłem Ms. diable W. diable	diabły (tylko we frazeologizmach diabli, np. „diabli cię nadali”)
<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>		<i>Słownik poprawnej polszczyzny por. przysłowie „Panu Bogu świeczkę, a diabłu ogarek.”</i>	

Zestaw 5.

A Przyszedłeś, ale nawet nie omówiliśmy tych stylów. Kontynuujmy dalej spotkanie.

B Przyszedłeś, ale nawet nie omówiliśmy tych stylów. Kontynuujmy spotkanie.

C Przyszedłeś, ale nawet nie omówiliśmy tych styli. Kontynuujmy dalej spotkanie.

D Przyszedłeś, ale nawet nie omówiliśmy tych styli. Kontynuujmy spotkanie.

FLEKSJA		STYLISTYKA / SEMANTYKA
M. styl D. stylu C. stylowi B. styl N. stylem Ms. stylu W. stylu	style stylów stylom style stylami stylach style	<i>kontynuować – ‘świadomie przedłużyć jakąś czynność, rozwijać coś dalej’</i> [błędne: kontynuować dalej! – jest to tzw. tautologia , zbędne powtórzenie znaczenia wyrazu!]
<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>		<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>

Zestaw 6.

A Wygrał młodszy z braci Pająk. Szkoła imieniem Hugo Kollątaja.

B Wygrał młodszy z braci Pająków. Szkoła imienia Hugona Kollątaja.

C Wygrał młodszy z braci Pająk. Szkoła imienia Hugo Kollątaja.

D Wygrał młodszy z braci Pająków. Szkoła imieniem Hugona Kollątaja.

FLEKSJA		FLEKSJA /SKŁADNIA			
M. Hugo D. Hugona C. Hugonowi B. Hugona N. Hugonem Ms. Hugonie W. Hugonie	Hugonowie Hugonów Hugonom Hugonów Hugonami Hugonach Hugonowie	M. imię D. imienia C. imieniu B. imię N. imieniem Ms. imieniu W. imieniu	imiona imion imionom imiona imionami imionach imiona		
<p>Nazwisko francuskie Hugo jest nieodmienne, np. powieść Wiktora Hugo. Błędem jest nie odmieniać imienia, np. C. Hugo Kollątajowi [poprawnie: Hugonowi]</p> <p>Nazwisko Pająk z wyjątkiem M., B., W. l. mn. odmienia się jak rzeczownik pospolity!</p> <table border="1"> <tr> <td>M. pająk/ Pająk D. pająka/Pająka C.pająkowi/Pająkowi B. pająka/ Pająka N.pajakiem/Pajakiem Ms.pajaku/Pajaku W. pajaku/Pajaku</td> <td>pajaki/ Pająkowie pająków/Pająków pająkom/Pająkom pajaki/Pająków pajakami/Pajakami pajakach/Pajakach pajaki/Pająkowie</td> </tr> </table> <p>Nazwiska pochodzące od rzeczowników pospolitych przyjmują w M. l. mn. końcówkę męskoosobową i taką też odmianę zachowują, <i>por. Wróblowie, Wewiórkowie, Dudkowie...</i></p>		M. pająk/ Pająk D. pająka/Pająka C.pająkowi/Pająkowi B. pająka/ Pająka N.pajakiem/Pajakiem Ms.pajaku/Pajaku W. pajaku/Pajaku	pajaki/ Pająkowie pająków/Pająków pająkom/Pająkom pajaki/ Pająków pajakami/Pajakami pajakach/Pajakach pajaki/ Pająkowie	<p>Coś zostało nazwane czymś imieniem, więc jako „produkt” jest imienia (kogo? +B.) Hugona Kollątaja mieć na, nosić imię + M. Helena, Jan, Grażyna</p> <p><i>Słownik poprawnej polszczyzny</i></p>	
M. pająk/ Pająk D. pająka/Pająka C.pająkowi/Pająkowi B. pająka/ Pająka N.pajakiem/Pajakiem Ms.pajaku/Pajaku W. pajaku/Pajaku	pajaki/ Pająkowie pająków/Pająków pająkom/Pająkom pajaki/ Pająków pajakami/Pajakami pajakach/Pajakach pajaki/ Pająkowie				

Zestaw 7.

A Małe dzieci często ssą palce. Nie wchodź w tą gąszcz.

B Małe dzieci często ssają palce. Nie wchodź w ten gąszcz.

C Małe dzieci często ssią palce. Nie wchodź w tą gąszcz.

D Małe dzieci często ssa palce. Nie wchodź w ten gąszcz.

FLEKSJA - koniugacja		SKŁADNIA
<p>ssać – cz. terażn.</p> <p>1. os. ssę 2. os. ssiesz 3. os. ssie</p>	<p>ssiemy ssiecie ssa</p>	<p>[ten] gąszcz – rzeczownik rodzaju męskiego</p>
<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>		<i>Słownik poprawnej polszczyzny</i>

Zestaw 8.

A Stał przy trojgu drzwi. Zatrzymał się przy dwojgu światłach.

B Stał przy trojgu drzwiach. Zatrzymał się przy dwojgu światel.

C Stał przy trzech drzwiach. Zatrzymał się przy dwóch światłach.

D Stał przy trojgu drzwiach. Zatrzymał się przy dwojgu światłach.

SKŁADNIA

Liczebniki zbiorowe łączą się z rzeczownikami:

- mającymi tylko liczbę mnogą, stanowiących pozostałość po dawnej liczbie podwójnej (np. *troje skrzypiec, drzwi, sań, nożyc, wrót, spodni, pończoch...*),
- oznaczającymi osoby różnej płci (np. *dwoje ludzi*),
- nazywającymi osoby niedorośle (np. *czworo dzieci, troje kurcząt, pięcioro szczeniaków*)
- "oko" i "ucho" w znaczeniu narządów ludzkich (np. *dwoje uszu*)

Zestaw 9.

A Przysuń bliżej krzesło. Załóżmy razem spółkę.

B Przysuń bliżej krzesło. Spotkajmy się o szesnastej.

C Przysuń bliżej krzesło. Zdałem pomyślnie egzamin.

D Przysuń krzesło. Załóżmy spółkę.

LEKSYKA/SEMANTYKA	LEKSYKA/SEMANTYKA
W przykładach A,B,C występuję tautologia (powtórzenie znaczeń).	W przykładach A,C występuję tautologia (powtórzenie znaczeń), natomiast przykład C jest niepoprawny ze względu na tautologię pierwszego zdania.

Zestaw 10.

A Już od roku jestem abonamentem telewizji kablowej. Czy ta toaleta jest koedukacyjna?

B Już od roku jestem abonentem telewizji kablowej. Czy ta toaleta jest koedukacyjna?

C Już od roku jestem abonentem telewizji kablowej. Chodziłem do szkoły koedukacyjnej.

D Już od roku jestem abonamentem telewizji kablowej. Chodziłem do szkoły koedukacyjnej.

LEKSYKA/SEMANTYKA	LEKSYKA/SEMANTYKA
<i>abonament</i> – ‘stała opłata za jakąś usługę’, np. za telewizję kablowa <i>abonent</i> – ‘osoba uiszczająca abonament’	<i>koedukacyjny</i> – zakłada ‘ wspólną edukację ’, a ta nie może odbywać się w toalecie tylko w szkole/ w klasie/ w gimnazjum etc.

Zestaw 11.

A Radni poszli po linii najmniejszego oporu. Nie zasypywał gruszek w popiele.

B Radni poszli po linii najmniejszego oporu. Nie zasypiał gruszek w popiele.

C Radni poszli po najmniejszej linii oporu. Nie zasypywał gruszek w popiele.

D Radni poszli po najmniejszej linii oporu. Nie zasypiał gruszek w popiele.

SKŁADNIA/LEKSYKA	FRAZEOLOGIA
Najmniejszy był opór, a nie linia, więc zdania C, D są niepoprawne.	<p>„nie zasypiać gruszek w popiele”</p> <p>‘nie zaniedbywać spraw wymagających załatwienia; nie zaprzepaszczać szansy na sukces; wykorzystywać każdą nadarżającą się okazję, sposobność’ - jest stałym związkiem frazeologicznym</p> <p>i etymologicznie wywodzi się od stanu zasypiania (podczas pieczenia gruszek w popiele) , a nie od czynności zasypywania. Dawniej, część pieca zwana <u>popielnikiem</u>, służyła także do przygotowywania różnych produktów żywnościowych, m.in. suszono w nim gruszki. Aby nie zwęglić jedzenia należało czuwać, nie przespać momentu, kiedy należy je wyjąć.</p> <p>http://pl.wiktionary.org/</p>

Zestaw 12.

- A Chciała mu nieba przychylić, ale on wołał tamtą. Masz ciężki orzech do zgryzienia.
 B Chciała mu niebo przychylić, ale on wołał tamtą. Masz ciężki orzech do zgryzienia.
C Chciała mu nieba przychylić, ale on wołał tamtą. Masz twardy orzech do zgryzienia.
 D Chciała mu niebo przychylić, ale on wołał tamtą. Masz twardy orzech do zgryzienia.

FRAZEOLOGIA	FRAZEOLOGIA
<p>„przychylić komuś nieba” –</p> <p>‘zrobić dla kogoś wszystko, dbać, by był szczęśliwy, by było mu jak najlepiej’</p> <p><i>Wierz, waćpanna, nie wierz, ale rad bym ci nieba przychylić!</i> (H. Sienkiewicz: <u>Potop</u>)</p> <p>WIKISŁOWNIK</p>	<p><i>mieć twardy orzech do zgryzienia –</i></p> <p><i>‘napotykać duże trudności w realizacji czego’ – stały związek frazeologiczny</i></p> <p><i>Słownik frazeologiczny języka polskiego</i></p>

Zestaw 13.

- A Od dłuższego okresu czasu nie odrabiasz lekcji. Uznała go za zdolnego ucznia.
 B Od dłuższego czasu nie odrabiasz lekcji. Uznała go jako zdolnego ucznia.
 C Od dłuższego czasu nie odrabiasz lekcji. Uznała go zdolnym uczniem.
D Od dłuższego czasu nie odrabiasz lekcji. Uznała go za zdolnego ucznia.

LEKSYKA	SKŁADNIA
<p>czas – to pewien „okres” (synonimy)</p>	<p><i>uznać (kogo? Co? + B.) dziecko</i></p> <p><i>uznać (kogo za kogo + B.), np. uznać kogo za zaginionego</i></p> <p><i>Słownik frazeologiczny języka polskiego</i></p>

Zestaw 14.

- A Mając dziesięć lat, tata kupił mi rower. Krajała cebulę, smażąc ją na wolnym ogniu.
 B Gdy miałem dziesięć lat, tata kupił mi rower. Krajała cebulę, smażąc ją na wolnym ogniu.
C Chodząc do liceum, kolegowala się z Kaśką. Piszac ten wiersz, myślałem o tobie.
 D Wychodząc ze szkoły, kot przebiegł mi drogę. Szedłem, kulejąc.

SKŁADNIA – użycie imiesłowu przysłówkowego współczesnego (na –ąc)

ZASADA: Imiesłów przysłówkowy współczesny oznacza czynność równoczesną do czynności wyrażonej orzeczeniem w osobowej formie czasownika, wykonywaną przez ten sam podmiot (= **ten sam podmiot wykonuje obie czynności jednocześnie**)

Zestaw 15.

A Poszedłem na stołówkę. Ubierz buty i chodź na imprezę.

B Poszedłem na stołówkę. Włóż buty i chodź na imprezę.

C Przegrali dzięki słabej grze bramkarza. Leczenie potrwa około dwa miesiące.

D To kosztowało około tysiąca złotych. Zrobił to przez zazdrość.

SKŁADNIA	SKŁADNIA
czasownik <i>poszedłem</i> – rodzaj męski, czas przeszły [niepoprawna forma <i>poszłem</i> , ponieważ utworzona przez analogię od rodzaju żeńskiego!]	<i>buty / kurtkę/ sukienkę / sweter się wkłada</i> lub <i>zakłada</i> <i>ubrać (kogo, co? lub się/siebie), np. ubrać ciepło dziecko, żeby nie zmarzło</i> lub <i>ubrała się (= siebie) w sukienkę</i>

ZADANIA DO OPRACOWANIA:

1. Zapoznaj się z zasadami odmiany spolszczonych zapożyczeń: *wideo, kakao, weekend, lobby, hobby*
2. Dowiedz się ze Słownika poprawnej polszczyzny (lub innych źródeł), jakie niespodzianki kryją rzeczowniki: *niezdara, gapa, sługa, ciamajda/gamajda*
3. Odmień rzeczowniki „oko” i „ucho” w dwóch znaczeniach: a) *jako narząd wzroku i jako kropla tłuszczu pływająca w rosole*; b) *narząd słuchu i rączka torby/siatki/walizki*
4. rozstrzygnij poprawność stałych związków frazeologicznych (podaj ich znaczenia):
 - *niedźwiedzia przysługa* czy *niedźwiedzia postługa*
 - *smalić cholewki* czy *smolić cholewki*
 - *spalić na panewce*
 - *rozwiązać węzeł gordyjski* czy *przeciąć węzeł gordyjski*
 - „Wyrwał się jak Filip z konopii” czy „Wyrwał się jak filip z konopi”?

PODSTAWOWE ŹRÓDŁA INFORMACJI:

1. Słownik poprawnej polszczyzny
2. Słownik frazeologiczny języka polskiego
3. Słownik ortograficzny języka polskiego
4. Internetowa poradnia językowa wydawnictwa PWN [<http://poradnia.pwn.pl/>]
5. inne